oogenblik, waarin men ze „opgeheven" zou verklaren, voor een deel althans, en die men daarna door een nieuwe zou vervangen, zonder evenwel de oude prijs te geven..... Mede daarom is het een fictie, te zeggen, dat leerpunten ons scheiden.

f) Zou nu — zoo denk ik persoonlijk me de kwestie in — zou nu onze synode ingaan op een uitnoodiging, welke uitgaat van een fictieve voorstelling van zaken, en welke inzooverre, den feitelijken grondslag verandert, zonder dat zij het zich tot taak rekende bij voorbaat deze valsche voorstelling van wat geschied is en dit valsche uitgangspunt duidelijk en scherp af te wijzen, dan zou ze daarmee zich schuldig maken aan de zonde van probleemverschuiving, welke reeds zoo onnoemelijk veel kwaad berokkend heeft aan de doorwerking van de reformatie der kerk. „Heeling" der „geslagen breuk", d.i. wegneming van de ellende, en het wederom deelen in Gods genadige verlossing in Christus, kan alleen geschieden, indien wij „onzen nood en ellendigheid recht en grondig kennen, opdat wij ons voor het aangezicht Gods verootmoedigen". Onze synode zou den Geest Gods tegenstaan en bedroeven, en de geloovigen binnen en buiten onze kerken „ergeren", d.i. hun een hindernis op den weg van voor het eerst of bij voortduur geboden wederkeer tot den God van recht en waarheid voor de voeten werpen, indien zij op een alzoo gestelde invitatie critiekloos zou ingaan. Zulks temeer, omdat met goede reden aan de synodes-Berkouwer en -Duursema verweten werd, dat zij onophoudelijk het eigenlijke punt-in-geding hebben onttrokken aan de aandacht der dragers van het ambt aller geloovigen.

g) Ons bezwaar wordt versterkt, als we voorts erop letten, dat de feitelijke grondslag voor een samenspreking over wat „ons scheidt" door de synode-Duursema niet alleen veranderd, doch in een ander opzicht ook verloochend wordt. Verloochend, door hem te negeeren. We wezen reeds aan, dat de tot ons gekomen invitatie ten doel heeft, voorstellen te ontwerpen tot overeenstemming inzake die onderstelde leerpunten. Verder gaat het aan de deputaten der synode-Duursema gegeven mandaat niet. Blijkens deel III der desbetreffende beslissing van de synode-Duursema wordt het gevoelen der buitenlandsche kerken, inzonderheid de Nederlandsche sprekende, door dezelfde deputaten als welke met de onze eventueel zouden samenspreken gevraagd; doch ook dit verzoek betreft slechts de „leerpunten, welke ons tot nu toe scheiden". Over heel de linie wordt dus de kerkrechtelijke breuk onttrokken aan de eigenlijke opdracht der deputaten. Dit is nu een negeeren van wat in werkelijkheid ons scheidt. Uit hetgeen tevoren opgemerkt is, was reeds duidelijk, dat de eigenlijke oorzaak der breuk ligt op kerkrechtelijk gebied. De synode-Berkouwer wist uit schriftelijke mededeeling van den man, dien zij als eersten in de reeks schorste of liet schorsen, dat hij de uitspraak van 1905 (en 1942) deels onjuist, deels innerlijk tegenstrijdig noemde, en dat hij aanbood, dit te bewijzen, zoodra hij de gelegenheid ertoe had. Toch eischte ze van hem, dat hij beloven zou, niets te leeren, wat met hetgeen hij onjuist en tegenstrijdig noemde, niet ten volle in overeenstemming was. En zij volhardde in deze houding. Reeds uit dit enkele feit blijkt, dat zij binnen het kerkverband factische uitvoering ook van besluiten, welke voor een bezwaarde tegen Gods Woord en de belijdenis ingingen, ten allen tijde bleef eischen, zoolang een synode ze niet had weggenomen; en dat zij een interimsperiode, waarin tijdelijk de practijk in de kerken verschillend zou zijn, afwees. Zij verklaarde ten overvloede, dat het nimmer geoorloofd was, binnen het verband te blijven en besluiten niet uit te voeren; en schreef officieel, dat wie een besluit niet kon uitvoeren, dan maar het kerkverband verbreken moest. En toen degenen, aan wie zij dit schreef, een hoogleeraar, en een kerkeraad, met het kerkverband meer geduld hadden dan zij, en deswege niet heen-gingen, schorste zij eerstgenoemde, en zette hem af. Hiermee is 't kerkrechtelijk beginsel van artikel 31 K.O. in geding gebracht. Het kwam tevens in geding, toen de synode-Meyster, waarvan de synode-Berkouwer den draad weer opnam, van de hoogleeraren Greijdanus en Schilder de belofte eischte, dat zij besluiten, welke zij eensdeels niet eens kenden, en anderdeels (wat de „synode" wist) in strijd met de Kerkenordening achtten, van welken strijd het bewijs inmiddels geleverd werd, toch zouden helpen uitvoeren. Niet minder vroeg het de aandacht, toen de synode-Berkouwer verlangde, dat leedwezen zou betuigd worden over de bewandeling van den kerkelijken weg inzake het indienen van bezwaren bij den kerkeraad van Kampen, en over het inslaan van dienzelfden weg door kennisgeving aan de kerkenden van wat een in aller kerken dienst staand hoogleeraar tevoren had gezegd aan de synode, dat n.l. haar bindend verklaarde uitspraken z.i. deels onjuist, deels tegenstrijdig waren; een kennisgeving, welke uiteraard inzake een officieel als afgehandeld te beschouwen punt voorbereiding voor de volgende synode wilde treffen. Wij zwijgen nu nog van de droeve, reeds door meer dan één rechter geconstateerde gevallen van afwijking van de Kerkenordening, over de bewering, dat ratificatie van synodebesluiten ongereformeerd is, en wat dies meer zij.

h) Aanvaarding van de tot onze synode gekomen uitnoodiging op dezen voet zou derhalve om dezelfde redenen, als zooeven werden aangevoerd, den Heiligen Geest bedroeven, de eenvoudigen misleiden, en de eenheid tegenstaan. Want wij worden slechts verlost uit de werkelijk ons leven in boeien slaande ellende; de eenheid, die God zelf ons schenken wil, wordt slechts gevonden langs den weg der bekeering van werkelijk begane zonden, en kan door miskenning van aard en oorzaak van een conflict slechts worden tegengehouden. Dit geldt te meer, omdat met boven aangeduide kerkrechtelijke misslagen tenslotte onze belijdenis gemoeid is, zoo b.v. als zij zegt, dat men geen concilies (synodes) mag stellen boven Gods Woord, of als zij inzake de kerkregeering beginselen predikt, welke lijnrecht een veroordeeling zijn van de hiërarchie, welke aan het woord komt in bovenbedoelde misslagen.

* * *

Voor ditmaal laten we het hierbij. Het zal onzen lezers duidelijk zijn, dat er over deze aangelegenheid veel meer gezegd dient te worden, en dat de zaak zelf, waarover hier gesproken is, met deze nog maar voorloopige opmerkingen allerminst is afgehandeld. We stellen ons dan ook voor, in een volgend nummer er nog iets meer over te zeggen. Maar het lijkt ons niet kwaad, als in deze velen occupeerende kwestie men eens gaat nadenken over de feiten zelf. Een tikje nuchterheid is geen overbodige weelde. En vooral — de vrijmaking mag door de met zooveel ophef in de pers aangekondigde samensprekings„plannen" van de synode-Duursema niet worden opgehouden. Tegenover wie het toch dien kant uit zouden willen sturen, is het goed enkele nuchtere feiten te laten spreken. We hebben hier geen woord gezegd, dat niet met publiek kenbare missives samenhangt.

K. S.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

VERKIEZINGSPAMFLETTEN.

Bij mij werd door de bus gegooid een viertal verkiezings-propagandapamfletten van de a. r. partij. Eigenlijk is het een achttal, want beide zijden van elk der pamfletten bevat een propagandaleuze met nadere toelichting, die het stemmen op de a. r. lijst voor het kiezersvolk aanlokkelijk moet maken. Zes maal eindigt de aanbeveling met de verklaring dat de a. r. partij is: de partij van het Recht. Zoo hebben we dan nu naast de partij van de vrijheid en naast de partij van den arbeid ook de partij van het recht, zij het dat deze benaming niet wordt geproclameerd tot een eigennaam, een benoemingsnaam. Blijkbaar is de naam: anti-revolutionair niet duidelijk genoeg en is het niet voldoende om het kiezersvolk te doen weten wat de anti-revolutionaire beginselen zijn, maar gevoelt men behoefte aan een meer pakkende, een meer sprekende benaming, die indruk kan maken op de haar stem uitbrengende massa. Maar is deze benaming juist? Is zij volledig? De a. r. partij zou zich evengoed kunnen noemen: partij van de vrijheid of zelfs: partij van den arbeid.

Is de a. r. partij niet de partij van de vrijheid? Het is in overeenstemming met en in de lijn van de a. r. beginselen om de vrijheid te verdedigen. Groen van Prinsterer vocht voor de vrijheden des volks tegen een staatsgezag dat zijn grenzen overschreed en zich bevoegdheden aanmatigde op een terrein dat het zijne niet was, voor vrijheid van de kerk, voor vrijheid van onderwijs, voor vrijheid van drukpers enz. enz. De revolutionaire staat wil het gansche leven, alle levenskringen overkoepelen en beheerschen, bij hem is het staatsbelang de hoogste wet. Het a. r. beginsel keert zich daartegen. Het a. r. beginsel eert het gezag in den staat als van God verleend en daarom eerbiedigt het dat gezag, maar..... met handhaving van de souvereiniteit in eigen kring. De staat heeft beperkt gezag, slechts op zijn eigen terrein. Hij moet de grenzen van zijn gezag kennen en eerbiedigen en de andere levenskringen vrij laten.

Ja waarlijk, de a. r. partij is de partij van de vrijheid.

En zij is ook partij van den arbeid. Eert zij niet den arbeid als een van God opgedragen taak? Belijdt zij niet dat aan ieder mensch een goddelijk beroep, een goddelijke roeping is opgelegd, waarin hij gehoorzaam heeft bezig te zijn? Grijpt zij niet terug naar Gods scheppingsmandaat, aan de menschheid en dies aan alle leden der menschheid gegeven, waarin gezegd wordt dat de mensch de aarde moet beheerschen en onderwerpen, haar moet bebouwen en cultiveeren? En gelooft zij niet dat in den weg der vervulling dezer opdrachten het leven zal worden gezegend?

Ja waarlijk, de a. r. partij is ook partij van den arbeid.

Maar zij noemt zich niet partij van de vrijheid of partij van den arbeid, omdat in die benamingen slechts één kant van haar wezen, van haar beginsel wordt getoond. Zij noeme zich ook niet partij van het recht. Is zij dat dan niet? Zeer zeker wel. Maar ook andere partijen kunnen zich met dien naam sieren. Het is maar de vraag welk recht men bedoelt. Wat is Het Recht? Goddelijk recht of menschelijk recht? De revolutie sprak van de rechten van mensch en burger. Zij verklaarde den mensch tot souverein over het leven, de mensch was goddelijk van aard, zijn rechten, die hij meende te mogen en te moeten doen gelden, waren goddelijke rechten, hij had recht op een menschwaardig bestaan (o, die menschen waarde!), hij had recht op zelfbeschikking, hij had recht op een gelijk „lot" met zijn medemenschen: vrijheid gelijkheid en broederschap. Wordt nu hier gesproken van het Recht (het staat er inderdaad met een hoofdletter), dan is niet duidelijk wat wordt bedoeld. Zeker, ik geloof best, dat de opsteller (s) van deze pamfletten het goed bedoeld heeft (hebben). Maar deze benoeming is niet typeerend. Zij licht ook weer één bepaalde zijde uit het volle, breede leven (evenals die twee andere benamingen doen) maar daarmede is het karakter van de a. r. partij niet duidelijk en volledig, en daarom onjuist aangegeven. Stond er nu: de a. r. partij is de partij van het Woord, dan ware zij op juiste wijze gekarakteriseerd — ik spreek normatief. Deze benaming wil kiezers trekken zonder ze te winnen voor het a.r. beginsel.

Trouwens, bekijken we deze pamfletten nader, dan bemerken we uit niets dat de a. r. partij een christelijke partij wil wezen. Slechts enkele — en dan nog niets-zeggende — uitdrukkingen wijzen daarheen. Twee pamfletten bevatten de hoofdleuze: sociale rechtvaardigheid. In het eene wordt gezegd: „De A. r. partij is een christelijk-Sociale partij..... Zij legt..... nadruk..... op het recht van den arbeider, dat zoo duidelijk uit den Bijbel blijkt". In het andere: "De A. r. partij... eischt handhaving van het recht van den arbeider, dat zoo duidelijk uit den Bijbel blijkt". Maar diezelfde dingen zijn ook reeds dikwijls gezegd door „religieus aangelegde" socialisten, die met al hun religiositeit toch aanhangers waren van de revolutie. Christelijk-Sociaal? (Sociaal met een hoofdletter!) Groen heeft sterk gewaarschuwd tegen dergelijke woordcombinaties. In zulke gevallen verslindt het eene het andere, zoo zegt hij met Vinet, het christelijke wordt opgeslorpt door het sociale.

Als het woord: christelijk, en het woord: anti-revolutionair niet voldoende geacht wordt om het karakter van onze politieke beginselen aan te duiden, dan zit daarin een speculeeren op de psychologie van de massa, die zich wel wil laten vangen door allerlei leuzen welke spreken van verbetering van het tijdelijke leven. Het principieele isolement wordt niet aanvaard.

In diezelfde lijn ligt het feit dat elk der pamfletten bedoeld is voor een bepaald deel van de bevolking: een voor de arbeiders, een speciaal voor de landarbeiders, een voor de landbouwers en tuinders, een voor den zakenman. Ja, ja, kiezer, bedenk het wel, de a. r. partij biedt „elck wat wils". Maar dat de a. r. partij het volksleven terugroept tot de wet en de getuigenis, omdat anders dat leven geen dageraad kan zien, dàt vindt ge in deze propagandalectuur niet. Ge zoekt het er tevergeefs.

Tenslotte nog een enkele opmerking over het pamflet: Aansluiten! Daarin wordt nog in het kort opgesomd wat de a. r. partij voorstaat en wat zij tegenstaat. Hier ook weer niets van de gehoorzaamheid aan het Woord.

Maar dan aan het eind vinden we den oproep: Geeft uw stem aan de eenige oppositiepartij, die groot genoeg is om zich met kracht te laten gelden, aan de A. R. partij (17 zetels in de Oude Kamer).

Daar zijn we toch wel ver verwijderd van Groen van Prinsterer, die het niet zocht in het groote aantal van kiezers en kamerleden, maar die het zocht in de kracht van het beginsel. Hij als eenige a. r. in de kamer heeft daar een grooten invloed geoefend. Dat kon, omdat hij vast bleef houden aan het beginsel. Hij liet zich niet leiden door politieke kansberekening. Hij telde niet de koppen, hij woog de beginselen. In ons isolement ligt onze kracht, zoo zeide hij. Dat wil zeggen, niet in onze voorliefde voor afscheiding, maar in onze beginselvastheid, waaraan intusschen heel vaak verbonden is